

FRANCISKA TÚZZEL JÁTSZIK.

A hó új volt és könnyű, a szán talpa mintha csak a levegőben suhanna s a csilingelés-ezüst hullámokra bodrozta a kristálytisza levegőt. A vaskos házak nekikönyökölve gyönyörködtek a soraik között vérkeringésként rohanó színes életben.

Mint a hó és mint a csengetyűszó, fehér volt és ezüst a Franciska szánja. Takarói, prémjei is fehérek voltak, csak a bundája volt fényeszöld brokát, a capuchonja s az orcája volt halovány karmazsin.

A bakon, szemben a sötétlilában pompázó Madame Muglennel, egy bencés pap ült, aki sietett a gáláns adóval:

— Franciska kisasszony ma valóságos hóban feslett patyolat-rózsabimbó.

Célttévesztett nyílvevő módjára hullott le a bók. Franciska nem ügyelte. Ő most éppen oldalthajolt és úgy nézett el a kocsis repkedő libériája mellett, előre.

A pap kérdőn pillantott a társalkodóné kendőzött képébe, de az csak vállát vonogatta:

— Was weiss ich.

... Talán egy paradicsommadaras turbán, amely módisabb az ő capuchonjánál, talán egy gazdagabb nyeregtakaró, hetykébb tartású kocsis izgatta?

Kettővel előttük siklott a barnára pácolt, éppen nem hivalkodó úri szán, amelyben hátat mutatott egy barnabársony branzai köpenyeg. És fehér cilinder alól világított a fényes hullámotvető aranyhaj.

— Pardon — rebbent vissza Franciska az elkalandozásból —, csak rózsza, főtisztelendő uram.

— Miért?

— Mert ha rózsabimbót mond, úgy tizenöt évet késett a komplementuma.

Ismét előrepillantott, szinte zavartan mosolygott és elékereste a prém alól gyönggyel varrott ridiküljét. Könnyű illatfelhő színesítette belőle a nyersen üde levegőt.

Lehúzta kesztyűjét, úgy keresgélt ki zsebkendők, üvegcsék és más apróságok közül egy kis, selyembe kötött hölgykalendáriumot s fellapozva odanyujtotta a papnak.

A főtisztelendő igen jámbor, de csinos verset látott belemásolva, Franciska saját kezeírásában.

— Ki írta ezt a verset?

Franciska rejtelmesen mosolygott.

— Nőszemély?

— Nem.

— Tehát férfi. Hm... Ezt?

— Sem nő, sem férfi.

A főtisztelendő hamiskásan csóvált fejet.

— Meglátja. Ma este.

Franciska kivonta a kalendáriumot a pap kezéből, nehogy az tovább lapozhasson benne.

— Tehát egy új akvizíció... bravó!

— Rövid időre szól.

— Gyorsan fog a körmére verni?

— Menjen... diák, vakációra jött csak haza.

— Szóval mégis csak férfi, jól gyanítottam.

— Gyermek... Jó vers, mondja? Mert szépnek szép, én úgy találok.

— Hány éves gyermek?

— Tizenhétben jár.

— Tizenhét éves koromban én sem írtam jobb verseket.

Franciska eltüntette a ridikült. Előrehajolt és ráparancsolt a kocsisra, hogy vágjon elébe a többi száznak és forduljon ki a Vágduna mellé, a szabad mezőkre.

... Az aranyhajú fiút pillanatra szembe látta. Éppen oda volt az fordulva Konkoly-Thege főbíróhoz. A főbíró pedig ott babrált az ifjú kabátgombjainál.

— Jó melegen van tartva a melled, fiacskám? Meglátod, jót tesz a tüdőnek a mindennapi friss levegő. Nekem is rendelve van, egész vakáción szánkáztatlak!

— Köszönöm, kedves keresztapám, a figyelmet.

Most csillogott el mellettük a kagylóalakú, fehér-ezüst száncsoda.

— Hát ez a világszépe merre kavillál el megint?

A kérdés rosszaló volt, szinte ingerült.

Az ifjú nagy virágkék szeme a meghatott köszöntés végeztével utána tárgult Franciska szánjának.

— Mint mindig, külön utakon jár.

A keresztfiú nem érezte a szó élet. Szemére visszaereszkedett az álmag fátyol.

— Az gyönyörű út, amerre ő jár.

A főbíró gyanakodva pillantott keresztfiára.

— Ismered az életét?

— Az irodalom, a művészet ragyogják be azt. Imé, Győrből is visszajaratja a költőpapot, hogy a kalendáriumot népünk számára léleképítő olvasmányá csinosítsa.

— Úgy... igazad van, fiacskám. Az irodalom szép dolog. És főleg jó dolog... sok mindenre.

— Igen is, keresztapám. A boldog nemzetnek büszkeség, a boldogtalannak fegyver.

— Ezt persze így tanultad az iskolában.

— Petrovics Sándor diáktársamtól tanultam még Pápán.

— Sed datur et tertium.

— És micsoda mégpedig?

— Szép hölgyek ürügye... a szórakozásra.

Az ifjú kinyíló lelke visszacsukódott. Igen ügyefogyott volt, másra terelni át a szót, hát hallgatott. A fehér ezüst szánt elveszni látta a

Vágduna menti lilaszínű esthajnalban, s benne a két titkon rajongott embert: az ünnevelt poétát és a nagyszerű maecenasleányt.

Ugrált a szíve, mint egy kirepülni készülő madár. Ha ez a puritán keresztapa tudná, hová hivatalos ő ma este! De nem szól. Nehogy lebeszélje a még puritánabb édesanyát az engedélyről. Hiszen olyan fejcsóválva, bátyjával, néniével, sógorával tartott családi tanács után adta meg azt:

— Hogy éppen meg ne sértsük, egy órára!

Ezt az egédékenységet is csak a jó Eszter csikarta ki.

— Édes anyám, a mi kis fiúnk nagy ember lesz, nem szabad elterelni a szent utakról.

Vály sógor igen komoly volt, de nem érvelt se pro, se kontra. Mintha egyrészt küldené, mintha másrészt féltette volna is.

A diák önkénytelen tapintotta meg a mellényzsebében dédelgetett bílétát, mint drága útlevelet, s ismételte el magában az írást:

„A múzsák ifjú kegyeltjét ismerni óhajtja és ma este 9 órakor irodalmi soiréera várja — Weinmüller Franciska.“

Ezen a névjegyen nem volt sem címer, sem korona. Rézkarcban egy kis görög templom állott rajta, háttérül babérliget és előtte az áldozatra tüzet serkentő múzsa.

*

Enyhén fénylő selyemgobelinek, antik aranyra festett bútorok. Csipkefinom porcellán jardinière-ekben drága illatokkal locsolt selyem és bársony művirágok lehelték a könnyű kábulatot. A kandalló szinte túlmeleget árasztott, hogy a hölgyek mélyen dekolletálva is forróféhéren viruljanak.

Madame Muglen a ríktó színekből összeapplikált foulard-toiletteben már a legnagyobb karosszékekben ült. A fehérpártás szobaleánnyal maga elé csusztatta a lábtető párnát is, az asztalra pedig odakészítette legyezőjét s a portubákos szelencét magának. Ezek voltak főmulatságai az irodalmi soiréeken is.

A szomszéd szobából, Franciska „kredencéből“ halk csörömpölés hallatszott és a főtisztelendő poétának házigazda módján bizalmas utasítgatása:

— Mit spóroltok a tejszínhabbal? Csak aztán ne legyen elég hideg a fácánpástétom: fülhúzást rendezek!

Madame Muglen ezalatt a vendégeket fogadta.

Legelsőnek egy szép fiatal asszony jött meg: nefelejskék kendőben, nefelejskék bodrozott kasmirruhában. Hajába is kékszínű girlandocskák voltak fűzve.

Azután csupa férfiak jöttek és végül a boudoir felől maga Franciska is belépett. Szárnyszerű, vállraöltő canozoukkal, remek shawlokkal utánozhatlanná varázsolt toalettjei helyett ma bíborral szegett görög chitónban volt, de a ruhát derékban szorosán hordta, hogy el ne tagadódjék a karcsúsága és a vállán is jobban le volt az csúsztatva, mint ahogy a stílus előírta. Kőkényszínű hajában gyémántokkal villózott a háromsoros aranyabroncs. De arca most már nem volt karmazsin, hanem bársonyfehér.

— Édes kis művészném, csókolta össze a fiatalkát, s minden férfit kitüntetett valami bon-mot-val.

Egy sárgafrakkos gigerlinek megjegyezte:

— Még mindig bajusszal, mon deserteur?

Mindenki értette a tréfát: Franciskáról szerették azt regélni a komáromiak, hogy hadserege kizárólagosan símaképűekből áll: színészekből és papokból... Lenci úr pedig, bár sem pap nem volt, sem színész, egy ideig bajusztalanul lebzelt Franciska körül, most aztán, valami bosszúformán, megnövelte férfiúi díszét.

— A mára ígért alkvizíciónál azonban nem kell tartani a bajusztól, huncutkodott a főtisztelendő.

— Egyelőre... nevetett Franciska. — Boldogan, melegen izgatódott a diákifjú elvártában. De már már szinte ideges is volt: szikrázó társalgás közben rápillantott egyszer a kandallón álló lábasórára. Ő, akinél társasági parancs volt, s áthágása nyílt sérelem: órára sohasem nézni!

... Egy pillanatra meghökkent és elpirult a küszöbön. Szőnyegtelen, súrlott pallóhoz és kálvinista-fehér falakhoz volt szokva. Csillár alatt nem ült soha, csak a színházban. És itt sülyed a lába, mintha puhább talajra ért volna, és szemben a falon egy Amorkát oktató meztelen Vénusz mosolyogta meg a gyámoltalanságát.

Előkerültek a közelgő újesztendőre szóló kalendáriom irodalmi részének kefelevonatai. Egy imádott asszonyt pongyolában látni, semmi ahhoz képest, ami most fogta el a diákot: így kezdetleges formában pillanthatni bele az ország legnépszerűbb könyvének készülő lapjaiba.

Egészen magába veszett és olyan hallgatag volt és ünnepélyes, mint az első úrvacsoránál. A társaság észrevette, hogy neki ez a stílusa és hagyták úgy viselkedni, mint a virágot, amely némán issza a napsugarat.

Csak Franciska fogott fel tőle később egy tekintetet, amikor kredenczés után maga a zongorához lépett énekelni.

A főtisztelendő karját nyujtotta a kékruhás porcellánbabának.

— Kicsi asszony, nagy művésznő! — s a fiatalkát most placra vezette.

Lendvainé a *Falusi Kislányt* szavalta. Hanem ilyen édes libuskát még a főtisztelendő poéta sem képzelt el versének írásakor — mintha elfelejtené a reverendát, összecsókolta a harmatos asszony kacsóit.

A diák ámult, hogy a múzsákat ilyen melegen is szabad ünnepelni. Ő bezzeg még a bűbájtól sem volt felocsudva, hogy meghajolhatott előtte, akit csak mint csillagot látott eddig a nézők névtelen sorából.

Lenci úr, a sárgafrakkos, bajuszos gigerli már fészkelődött és hogy mindenkit lefőzzön, hatalmas páthossal hazafiast szavalt.

Erre azután kitört a politika. Micsoda szép dolgokban hittek ezek az emberek! Független hazáról zsbongtak és világraszóló hazai irodalomról. A diák azt hitte: felsőbb lények zsinatán van, ahol a jövődö dogmáit szabják meg. Most már mégügysem mert szólni, nehogy ügyetlent mondjon... bár hiszen ők is próbáltak ilyesmikről álmodni a képzőtársaságban. Petrovics Sándor kivált szeretett gyönyörűket jósolni. De hogy azokban az álmokban a hon nagyjai is bíztak... ez egy kis kóstonól volt az üdvösségből.

Pont tizenkettőkor a kandalló-óra vidám pásztornótát pengetett. Az ifjú észbekapott, hogy tizenegyre hazaiérkezett az édesanyjának.

— Nem maradhatok már egy percig sem, mert édesanyám fentvirasztva vár.

De csak most gyült meg a baja.

Hohó, ifjú múzsabarát, ingyen nem lehet ki- és bejárni Helikon berkeiben. Fizesse meg előbb a maga obulusát!

— Semmi sincs nálam — szabadkozott a diák, igen boldogan, hogy ez így van.

— Csakhogy van ám nálunk!

A főtisztelendő levette Franciska ridiküljét a kandallóról. A diák tűzpiros lett, tudta, hogy Eszter nénye dobraverte a városon egy versét, amely a Petrovics Sándoréval együtt díjat nyert Pápán a képzőtársaságban.

Hát még mikor megismerte a kezébe nyomott hölgykalendáriomban a bűbájos maecenásleány kezeírását.

— „Mi ez?” — dadogta a címet s akkor egyszerre megnémult, mint rossz diák a beszekundázáskor.

Aztán megváltódott. Mielőtt a szégyen teljes lett volna, Franciska hozzája lépett. Egyik kezével a kalendáriumot fogta le, a másikkal a szolgálatot felmondó ajkakat.

— E poéma nagyobb nyilvánosságra van szánva. A hazamenés váltása: hogy átadja nekem a Komáromi Kalendárium friss kötetébe.

... A diák úgy tébolygott haza, mintha berúgott volna a tokajitól. Pedig éppen csak az ajkáig vitte a poharat.

Ahogy kihúzta a lábát, Lenci úr rosszmájúan akart sebezni:

— Ennek nincs ugyan bajusza, de azért nagyobb deserteur nálam, Franciska kisasszony!

— Mit tudja azt Kegyed?

— Ez az első férfi, aki meg tud szökni Kegyedtől, mindjárt éjfél után.

A főtisztelendő úr friss töltést praesentálva hozzátette:

— S milyen bevehetetlen bástya mögé: a mamuska szoknyájához!

— Csak Komárom vára bevehetetlen, — replikázott Franciska és sötétszürke szemén áthullámozott egy titokzatos, bujdokolón meleg sugár.

— Úgy hát akkor Móric diák városunk ékes szimboluma!

— Még nem volt próba alatt, kedves Lenci úr!

— Ki meri a próbát? Művészné kedves, — Lendvainéhez fordult —, azt hiszem, Kegyed az ő zsánere: világos fürtök, nefelejkszoszorú, szendeség.

Lenci úr felkapott egy poharat.

— Én iszom a vár bevehetetlenségére!

Franciska gőgösen vette a magáét és koccintott.

— És én az ellenkezőjére!

— Aki vádol, az bizonyítson!

— Előre mit bizonyítsak?

— Előre csak — fogadni lehet —, tréfált a tisztelendő.

— Hát fogadjunk!

— Velem? — ajánkozott Lenci úr.

— Nem — hűtötte le Franciska —, hanem magával Gergely.

— Mibe? Csak borsos árat ne kérjen!

— Sőt... Paprikásat kérek.

— Hogyan?

— Ismét ír, mint Komáromból való távozta előtt, egy „paprikás verset“ a kalendáriumba.

A tisztelendőnek láthatóan nem tetszett ez.

— Hm. Az asszonyok mindig jó árt szabnak. És mit kapok én, ha veszít?

Franciska kinyitott egy rakott, gazdag vitrint. Ékszer-tokot vett ki belőle. Elfakult zöldbársony ágyában brilliánsokkal kirakott, jókora kereszt feküdt.

— Sokkal kevesebbet ér egy versnél?

Rápróbálta Gergely főtisztelendőre. Csak úgy villózott az a fekete papi köntösön. Aztán kezét fogott a poétával.

— Vágja el, Megyeri úr!

A művész nem sietett.

— Hohó, mire fogadnak tulajdonképen? Vagyis: miben is álljon a kapituláció?

— Egy pásztorórában, természetesen — ízetlenkedett Lenci úr.

Franciska összeráncolta a szemöldökét, de csak annyit felelt:

— Egy csókban, amit ő fog kicsikarni.

— Vagy kikönyörögni, — enyhítette a szót Lendvainé asszony.

— Terminusra! — fenyegetett a főtisztelendő. — Nekem két hét mulva Győrben kell lennem a katedrámon.

— És a színtársulatnak is oszlania kell a „Sas“-ból, a farsangolók miatt.

— Máskép nem is lehet. Móric diák is visszamegy Kecskemétre.

— Kedves Franciska, a legnagyobb nehézséggel nem vet számot — aggodalmaskodott Lendvainé.

— Mennyiben, Kedvesem?

— Hogy... ilyesmit nehéz bizonyítani.

— Könnyű, igen könnyű! Tanult kerít. Megbujtat minket a szomszéd szobába.

— Piha, Lenci úr, büszke vagyok, hogy... hogy megnövelte a bajuszát.

Tóth Lőrinc az ajkába harapott.

Ez a szó jól büntetett, más egyebekért is, Franciska most hát megbocsátó, derűs komolysággal jelentette ki:

— A dolog, hölgyek és urak, becsületszóra megy.

— Hogy hallgatunk róla?

— Erre nem kell becsületszó, ez természetes. Hanem én adom szavamat, hogy őszintén beismerem a sikert vagy a vereséget. Tíz nap mulva, ó-esztendő éjszakáján ugyanitt találkozunk. Vagy paprikás vers lesz a frissen nyomott kalendáriomban, vagy Gergely főtisztelendő fogja a keresztet hordani.

— Ez már finom! — örvendezett Lendvainé asszony.

— Tisztában van, hogy ez a fogadás mit jelent az üzletre nézve? — kérdezte most Gergely pap szinte szigorúan. — Már is késik a kalendárium.

— Azzal is tisztában vagyok, mit jelent az üzletre, ha Kegyedtől újra verset hozhatok.

— S ha mégsem hozhat? Szép summát játszik el a késedelemmel!

— Annál nagyobbat is veszítettem már — akkor... tudniillik: mindent legyőző varázsomnak nimbuszát.

Szinte szomorúan indult a mondás, de utolsó hangsúlya átcsapott a látszat kedvéért a játsziba.

— Szóval, Kegyetek akkor hallgatagon tudomásul veszik, ki nyert, ki veszett, és soha többé szó se essék róla... Ha kudarc, azért, ha siker, épp azért —

Franciska elpirult és kikerülte Gergely pap tekintetét.

...Móric diák most érkezett éppen haza. Anyja bibliázva virrasztott. Lehet, hogy szemrehányásokra készült, de ahelyett, amikor most visszakapta, forrón, megmentetten ölelte magához kisleányát.

*

Franciska lement a nyomdába, hogy maga nézzen utána parancsai teljesítésének. A nyomdakormos munkások úgy húzták ki magukat előtte, mint tették volt édesapjának. Az öreg Weinmüller szigorát leánya bübájjal pótolta és ötletességgel — s az üzlet jobban virágzott most, mint valaha.

A nyomdamester szolgálatkészen állott meg előtte.

— Megkezdték már az áttördelést, Schnack mester?

— Megkezdtük, ahogy a főtisztelendő úr a reggel megparancsolta.

— Látni akarom, hova tétette a „Mi ez?“ című verset.

— A második ív elejére.

— A másodikra? Mutassa... nem, ez így nem jó, komáromi születtet az első ív elején mutatunk be.

— Óriási munka. Az egész literaturai részt át kell tördelni.

— Nem számít. A vers lesz az első közlemény. Mikorra kaphatok levonatot róla?

— Holnap délre, tettes kisasszonyom.

— Szólt a főtisztelendő úr arról, hogy még egy versnek hagyjanak helyet valahol?

— Nem szólt semmit.

— Ej!

Megcsóválta ékes fejét, izgatottan befelé mosolyogva.

— Csak hagyjanak ki akárhol...

— Mekkoraéskát körülbelül?

— Mint a „paprikás versek“ voltak annak idején.

— Mikor kapjuk meg a manuscriptumot?

— Mikor? ... Igyekezni fogok... hogy mire az első ív készen van... mikor lesz készen?

— Bizony csak holnapután.

— Holnaputánra — igen, megkapják, vagy... másképpen intézkedem. Szóval: hagyjanak helyet a második ívben!

Nagyon szórakozott volt. Alig jutott eszébe a második dolga.

— Ha már összeírta, adja ide az alkalmazottak karácsonyi kívánságáról a listát.

...Délután kihajtatott és oly gazdag bevásárlásokat csinált munkásainak, háznépének, mint soha. Pedig eddig sem kímélte a pénzt. Hanemhát ömlött az, mintha beléje szeretett volna Franciskába.

Madame Muglen-nek régi álmát vette meg: a gyűrűkarkötőt. Impraktikus, méregdrága bolondság volt az, a kezét minden komoly munkára

alkalmatlanná tevő: az egy stílusban tartott két ékszert a kézfejen át a karig finom lánc kötötte össze.

Es míg alku nélkül válogatott, gondolata másfelé járt. Kikocsizás előtt levélkét küldött el Móric diáknak, melyben holnap délutánra magához kérte a korrekтура megtekintése végett.

Olyan izgatott volt, akár az első légyott előtt. Minden fejtörést okozott: mit vegyen fel, milyen füstölővel illatosítsa szobáját, fényt teremtsen-e vagy félhomályt —

Démont játsszék-e avagy olvadó szerelmes asszonyt? ...

Hiszen egészen biztos volt, hogy a fiú lelkét már rabul fogta magának. Sokkal biztosabb, mint azoknál, akik két vőfélyvel érkeztek kérése és még annál is, aki titkos kegyéért esdekelhetett csupán.

Kit a gyönyör, s kit a példátlan gazdagsága is vonzhatott, de az a tekintet, amit a diák feléje küldött ...

Szerelem? ... De ő eddig sohasem tudta, hogy a szerelemnek ilyen töretlenül tiszta sugarú is lehet a tekintete.

... A délelőtt már meghozta a maga örömét.

„Nagyrabecsült kisasszonyom! Ma délután négy óraker tiszteletét teszi híve Ásvai Jókay Móricz.“

... Kint lassan, ünnepélyesen foszlott alá a hó és a bethlehemjárók éneke már átszötte az ünnepi szürkületet. Bent a nesztelenség szőnyegén ábrándok suhantak, megboldogították, benépesítették a pazarszép termeket ...

Nem volt más kérdés, sem a fény, sem a füstölő: az új módi szerint Franciska fenyőfát hozatott le Tótországból és a szalonban karácsonyfát állíttatott. Az bevilágította, beillatosította a termet. Csak a boudoirban égett néhány szál gyertya.

Ismét a görög ruha volt rajta, hanem aranypánt helyett most méla gyöngyöket fűzött a hajába. A tükörbe nézett: virágzó napja volt ma, ilyenkor tudta, szédül és szédít ...

Jött-ment, álmodott, hogy karjai közt pihen a gyönyörű gyermek, hogy kifoszlik az elérhetetlenség, a bírhatatlanság hófehér lepleiből ...

Végre jött a diák és úgy mint a multkor: a szembekerülésnél vadrózsaszínt váltott.

Franciska a boudoirba vezette. Ott leült a kínálásra és csak azt mondta:

— Eljöttem ...

Ismét széthúzódtak szeméről a szinte bántó, a közel valóval szemben közönyt mutató álmofátylak. Tisztán nézett, érdeklődően, várakozón Franciskára.

Azonban váratlanul bejött a szobaleány. Nagyobb pucban volt, mint Móric diák Eszter néneje odahaza. Jelentette, hogy a munkások boldog ünnepet akarnak kívánni a tettes kisasszonynak.

Franciska egy kérdő pillantást vetett Móricra.

— Bejöjjenek?

Hogy erről megfeledezett intézkedni!

Érezte, hogy most már tapintatlanság volna a fiú mimózaságával szemben, ha elutasítaná őket az egyedüllét kedvéért.

És értetlen, megsértődő csodálkozással vette észre, hogy az ifjú

szinte boldogan honorálja az ünneplő küldöttség megjelentét. Jobb szeretné így, mint kettesben? ...

Mind ünneplőben voltak, mind kimosdva, kifésülődve. Schnack mester előlépett és ékes szavakkal éltette Franciskát, „ki árva honunkban a nemzeti nyelv pallérozásának támogatásában fényes példával jár elől“.

Végigcsókolták az úrnő kezét és átvették a szobaleánytól a karácsonyfa alá halmozott csomagokat.

— Ne zavarjon többet senki, — intette Franciska a leányzót, — Jókay úrral a korrekturát csináljuk.

Visszatértek a boudoirba, ott Franciska átnyujtotta az ifjúnak a durva papírlapot, amelyen a kefelevonat állt. Móric tán az evangéliumot sem fogadta volna szebb mosolygással, és ez a mosoly kibékítette Franciskát az előbbi sértődéssel.

— Van plajbásza? Úgy jöjjön az íróasztalomhoz.

Melléült Móricnak és tanítgatta, hogyan jelölje ki a sajtóhibákat. Néha megfogta a kezét és vezette azt, mint gyermekét. Ó, ez a Schnack mester. Olyan akkurátosan dolgozott, úgy akarta a kedvét a kisasszonynak, hogy alig lehetett hibát találni. Pedig hogy reszketett az a keskeny, leányosan előkelő kéz, amikor Franciska gyöngéd irányításának engedett.

Most újra eltűnt minden kétség Franciska szívéből.

Úgy reszketett az a kéz, hogy kuszán írt, hogy elküldte a szívig a remegést — és mint a karsú torony a félrevert harangtól, az egész finom férfitest reszketni kezdett: a leheletkönnyű arany hajcsigák szinte összepengtek.

Franciska érezte: fényes ár sodorja őket. Nem nehéz megmondani, megadint semmit többé. Minden következik magától...

— Elfelejtettünk valamit egészen.

A gyermek csak nézett, de olyan tekintettel, amely egészen kiszolgáltatta.

— A honoráriumot.

— Ó... én nem akarok... semmit.

— Gyermek, tanuljon meg sokat kérni az írásaiért, nagyon sokat.

— Amennyit az ember szívének érnek, annyit úgysem lehet fizetni.

Amennyit másnak ér, az igen kevés summa.

— De én szeretnék e költeményért annyit fizetni, amennyit a költő szívének ér. Nevezze meg az árat —

Mintha vakítaná a leány tekintete, az ifjú szeme olykor összerebbent.

— Nincs rája szó.

— Van. Én tudom.

Franciska még mélyebben nézett. Ide már nem ért a szavak ereje: itt kötött szó nélkül üzent a lélek a léleknek. Csillagok serege tündöklött fel az égmélységű szemekben.

— ... Kérj.

A fiú behúnyta a szemét, lélekben térdreomlott.

— A legnagyobbat? ...

— A legnagyobbat.

Odanyujtotta magát a leánynak... Franciska bezárt szemmel a száját kereste... s a homlokával találkozott. Ahogy ajka megérintette: érezte, hogy a gyöngéd bőrt finom verejték üti át, amint a lehelet futja meg a tükröt.

— Nem szerelmet kerestt, nem az ajkát kínálta...

A csók után valóban leborult és megoldódott szívvel, de botló nyelvvel dadogott valamit, amiből Franciska megértette, hogy ő egy égi tisztaságos, felsőbb teremtés. A magyar literatura védőszentje, akit a magyar hajnal küldött előre pirkadásnak, akinek csókja lesz a kisdíák útravalója a Helikonra.

... Ott állott a szalonban, a karácsonyfa előtt, keze összekulcsolódott, alácsüngött a búcsúzás után.

Mi volt ez? Kudarc vagy diadal? Nem kapta meg, amit várt, — és többet kapott, mint amennyit valaha is álmodott magáról. Hogyan... hát ez a gyermek bevattázott füllel, befátyolozott szemmel jár az emberek között, hogy őt Istennőnek tartja? És mi van vele... mi volt vele annak a csóknak pillanatában: hogy annak érezte magát, amit a kisdíu dadogott, és hogy e percert szebbnek tartja annál, semhogy valaha ismétlődhessék... Szörnyű lenne, ha a gyermek ráébredne, milyen köznapit, milyen olcsót akart ő tőle. A hamvas, drága díu, aki egy imádsággal térdelt elejébe.

Hogy viselkedjék ezek után az óesztendőn összegyűlő soirée előtt? Magyarázzon, hogy se így, se úgy nem ütött ki a dolog, se nyert, se veszített?

Előre látta Lenci úr gúnyos fintorát, ha meghallja, hogy a „kölyök“ múzsacsókot akart és térdepelt.

Dobraütni ezt... ezt? Kikacagtatni egy szívnek fehér áhítatát? Drága, tiszta boldogsághullám hömpölyögtette meg a szívét. Soha. Hát? Hazudni, hogy a tiszta gyermek érzéki jutalmat csikart?

Vesszen a büszkeség. Miért ne higyjék, hogy ő is akadt bevehetetlen várra... Nem, merthogy erős volt a vár, de olyan tündöklő, olyan sér tetlen, hogy ő vált a gyöngévé, tehetetlenné előtte. Kivette a vitrinből és a karácsonyára függesztette a keresztet.

Az ajtó felnyílt, Gergely főtisztelendő bejelentés nélkül jött be. Nem is köszönt, csak komoran a leányhoz lépett.

— Megmondtam Franciska, hogy ne lássam mégegyszer nálad Móric díákat.

— Nem is fogod, Gergely, nyugodt lehetsz.

— A kapud aljában találkoztam vele!

— Az meglehet.

— Miért volt itt?

— A fogadás értelmében magamhoz hívtam.

— Nem figyelmeztettek, hogy az egész fogadást csak játéknak szántam? Már nem bírom a Lenci szemtelen célzásait.

— Dühös, mert kosarat kapott.

— Dühös, mert gyanakszik, hogy miattam! Azért rögtönöztem a tréfát, hadd hintsek egy kis port a szemekbe.

— Nem értelek, Gergely. Mit mondjak a társaságnak, ha Móric díákat próbára nem teszem?

— Ideadod a keresztet, vagy megkapod a verset, ahogy tetszik, de felhagysz ennek a gyermeknek ujjracsavarásával!

— Neked az még jobb, ha kompromittálok magamat vele... Legalább nem tudják fel neked újra az iderándulásodat.

— És saját hírneved?

—... Az most... nem fájna nekem...

— Franciska!

Megszorította a leány csuklóját.

— Ezt kapom én tőled? Aki tíz év óta jobbkézed, barátod, tanácsadód voltam, akit a „világiás összeköttetésem“ miatt száműztek Pestről Győr városába!

— ... Bocsáss meg ... Tudod, hogy megszoktam játszani a tűzzel ...

— Passziód. De eddig hitványabb anyagot vettél hozzá. Ennek kár volna szárnyát megperzselni.

— Ne félj már.

— Nem bántottad?

— Próbáltam ...

— És persze elszédült, koldult — és te ... te! ... Ismerlek!

Keserűen nézett a leányra. Minden szava felért egy ütéssel. Franciska csendesen felelt:

— A fogadást ... elvesztettem.

— Ezt én el nem hiszem neked. Ha te egyszer akarsz valamit ...

— Mikor hazudtam?

— Eddig még soha.

Franciska megfordult és szónélkül rámutatott a karácsonyfán szikrázó keresztre.

— Ott függ a krisztkindlid.

Gergely főtisztelendő mélységesen megzavarodott.

— Hiszen a bűnöd ezzel nem kisebbedett.

— De viszont megkaptam vele a bűnhődésemet!

A póp megszállott egészen.

— Ne haragudj reám!

Egy kézcsók után leemelte a fáról és a tükör előtt kapcsolgatta magára a brilliános nyereménykeresztet.

— A paprikás vers hát elmarad. Hála. Nekem már van elég fórumom Pesten, mit kürtöljük vele hát a naptárban világgá, hogy még mindig összetartozunk ...

Franciska nem hallotta ezt. Ő most magamagában rendezett:

— Ne is jöjjön többet soha Móric diák. Ne tudja meg soha, ki voltam.

Két alkalmatlan és mégis édes könnyet törült ki az őrizetlen percben világszédítő szemének szögletéből.

R. Berde Mária.

*házaiban a életében plapocai jácófoltt az ilyen
"szögletű mintalépe" beállításokra!*